

Advies over het voorontwerp van decreet duaal leren

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Wijs beleid door overleg

Adviesvrager: Hilde Crevits, viceminister-president van de Vlaamse Regering, Vlaams minister van Onderwijs en Philippe Muyters, Vlaams minister van Werk, Economie, Innovatie en Sport op 18 september 2017

Uitgebracht door de Raad Secundair Onderwijs op 12 oktober 2017 met eenparigheid van stemmen

Voorbereiding: commissie Onderwijs, Vorming en Arbeidsmarkt op 20 september en 3 oktober 2017 onder voorzitterschap van Mil Kooyman

Dossierbeheerder: Koen Stassen

1 Situering

De Vlor ontving een adviesvraag over het voorontwerp van decreet over duaal leren dat principieel werd goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 15 september 2017. Tijdens de adviesvoorbereiding keurde de Vlaamse Regering op 6 oktober 2017 ook een voorontwerp van decreet houdende diverse bepalingen onderwijs goed, waarvoor de Vlor een spoedadvies moet afleveren. In afdeling 3 van dat laatste voorontwerp worden er bepalingen opgenomen om de organieke opstart van duaal leren vanaf 1 september 2018 te regelen. Omdat beide voorontwerpen van decreet samen moeten gelezen worden voor duaal leren, worden ze in dit advies ook samen behandeld.

2 Uitbreiding van het tijdelijk project 'schoolbank op de werkplek'

Na twee conceptnota's, de opstart en uitbreiding van de proeftuinen 'Schoolbank op de werkplek' en een eengemaakt statuut voor duaal leren, wordt er in het voorontwerp van decreet over duaal leren uitgewerkt hoe duaal leren organiek verankerd kan worden in het secundair onderwijs. In het voorontwerp van decreet houdende diverse bepalingen onderwijs worden er verdere voorbereidingen getroffen om effectief van start te kunnen gaan op 1 september 2018.

De Vlor heeft zich vanaf de eerste conceptnota voorstander getoond van duaal leren in het secundair onderwijs. Om te komen tot de uitbouw van een kwalitatief systeem, stelde de raad daar een aantal voorwaarden tegenover, waaronder het werken met pilootprojecten.¹ Hij was dan ook tevreden met de opstart van het tijdelijk project 'Schoolbank op de werkplek', maar drong meteen aan op een degelijke evaluatie voor de organieke implementatie van duaal leren:

“De Vlor kant zich resoluut tegen een timing waarin er tegelijkertijd geëxperimenteerd wordt én een decreet wordt geschreven en ingevoerd. Hij vindt daarvoor steun in het decreet proeftuinen waarin er minstens een volgorde wordt gezien tussen de evaluatie van een tijdelijk project en een organieke implementatie ervan.”²

De raad houdt vast aan dit standpunt en is ervan overtuigd dat een kwaliteitsvolle implementatie van duaal leren nog niet mogelijk is op 1 september 2018. Niet alleen is een definitieve evaluatie van het tijdelijk project niet mogelijk omdat het nog loopt tot en met het schooljaar 2018-2019, zelfs een tussentijdse evaluatie is nog niet afgerond op het moment dat dit voorontwerp van decreet werd geschreven en geadviseerd. De raad gelooft wel in een verdere uitbreiding van het tijdelijk project 'Schoolbank op de werkplek' om verder te onderzoeken hoe duaal leren vorm kan krijgen. Voor een aantal elementen die worden voorgesteld in het voorontwerp van decreet is er nog geen ervaring beschikbaar en vindt de raad het noodzakelijk om ze eerst te exploreren via het tijdelijk project, voordat ze verankerd worden in de regelgeving. Het gaat dan om:

- duaal leren in het buso;

¹ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de conceptnota duaal leren](#), 12 maart 2015.

² Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de tijdelijke projecten duaal leren: 'Schoolbank op de werkplek'](#), 18 februari 2016.

- het werken met modulaire standaardtrajecten;
- het werken met een aanloopfase;
- intake en screening met gevalideerde instrumenten;
- duaal leren in de tweede graad.

De raad vraagt dan ook om de lijst van 50 duale opleidingen waarover de Vlaamse Regering op 6 oktober 2017 principieel besliste om ze vanaf 1 september 2018 organiek te verankeren, niet organiek te verankeren maar ze als een uitbreiding van het project 'Schoolbank op de werkplek' te zien.³ Dat laat toe dat duaal leren verder op de rails wordt gezet in scholen en bedrijven, maar dat er ook lessen kunnen getrokken worden voor een organieke verankering. De Vlor laat de mogelijkheid open om de lijst met opleidingen van het tijdelijk project na het schooljaar 2018-2019 te herzien of uit te breiden, rekening houdend met een aantal factoren zoals de haalbaarheid van het ontwikkelwerk door de overheid, onderwijs en werkpartners, de ondersteuning van de scholen, de beschikbaarheid van leerwerkplekken en de evalueerbaarheid van het tijdelijk project.

Bijkomend voordeel is dat een verlenging en uitbreiding van het tijdelijk project het mogelijk maakt om een organieke uitrol van duaal leren af te stemmen op die van een gemoderniseerd secundair onderwijs. (zie ook punt 7)

Bij een uitstel van de inwerkingtreding van duaal leren moet er wel voor gezorgd worden dat de naadloos flexibele trajecten (NAFT) van start kunnen gaan vanaf 1/9/2018. Er moet dan een oplossing gezocht worden voor de overheveling van de financiering die ingeschreven is in het decreet leren en werken naar de NAFT.

Voor het duaal leren in het volwassenenonderwijs en het hoger onderwijs vraagt de Vlor om verder te onderzoeken hoe dit concreet vorm kan krijgen, rekening houdend met de specificiteit van de doelgroep en de eigenheid van het onderwijsniveau. De Vlor wil dit mee verkennen.

3 Duaal leren als volwaardige onderwijsleerweg

De Vlor deelt de driedelige doelstelling van het decreet: een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt, de preventie van ongekwalificeerde uitstroom en het verlagen van jeugdwerkloosheid. De raad is tevreden dat, onder meer op zijn aandringen, de preventie van ongekwalificeerde uitstroom is toegevoegd als doelstelling.⁴

De Vlor herhaalt dan ook dat hij voorstander is van duaal leren als een volwaardige onderwijsleerweg in het voltijds secundair onderwijs, die leidt tot gelijkwaardige kwalificaties als de niet-duale leerweg. Duaal leren onderscheidt zich doordat het aanleren van de competenties voor een groot deel op de werkplek gebeurt. De klemtoon ligt dus nog steeds op het leren op de werkplek, niet op het werken zelf. Als dit uitgangspunt wordt doorgetrokken, heeft dit gevolgen voor een aantal aspecten van duaal leren:

- de gemiddelde wekelijkse uren tabel van de duale en niet-duale variant wordt gelijkgesteld;

³ [Ontwerp van besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 21 december 2007 betreffende de studiegebieden en structuuronderdelen in het voltijds secundair onderwijs, wat duale structuuronderdelen betreft van 6 oktober 2017.](#)

⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de conceptnota duaal leren](#), 12 maart 2015 (p. 4).

- de Vlor begrijpt dat de overheid een ondergrens wil aangeven om te garanderen dat de duale opleiding voldoende doorgaat op de werkplek, maar gaat niet akkoord met het voorstel in artikel 10 om een ondergrens te hanteren van gemiddeld 14 uur per week op schooljaarbasis. Zeker voor opleidingen met een dubbele finaliteit (doorstroming naar de arbeidsmarkt en het hoger onderwijs) is deze ondergrens onhaalbaar door het grotere aandeel theoretische onderbouw;
- het sokkelstatuut, waarbij 20u de grens is om een overeenkomst alternerende opleiding (OAO) te kunnen afsluiten, wordt verlaten. De leervergoeding wordt bepaald in functie van het aantal uren op de werkplek;
- de vakantieregeling van het voltijds secundair onderwijs is van toepassing.

4 Grote onduidelijkheid over aanlooffase

De aanlooffase wordt voorzien voor jongeren die willen instappen in duaal leren maar nog niet arbeidsrijp zijn. De Vlor vindt het goed dat de aanlooffase deel uitmaakt van en gericht is op de opstap naar duaal leren.

De Vlor pleit in de eerste plaats voor een verdere concretisering en definiëring van arbeidsrijpheid, waardoor de klassenraad de instrumenten en het kader krijgt om de leerling goed te oriënteren. Hiervoor kan het model van Van den Bossche e.a. als vertrekpunt dienen.⁵ Naast dimensies die te maken hebben met motivatie en participatie op de werkvloer wordt er in het onderzoek ook nagegaan wat er noodzakelijk is om te leren op de werkvloer.

Op dit moment is er nog geen duidelijkheid over het organisatiemodel van duaal leren. Hoe zullen de verschillende aanbieders van duaal leren hun opdracht opnemen? Om maximaal te kunnen inspelen op de noden van de leerlingen vraagt de Vlor om de organisatie van de aanlooffase niet te beperken tot de CDO's en Syntra lesplaatsen, maar het ook mogelijk te maken in secundaire scholen. Leerlingen moeten in de onderwijsinstelling waar ze duaal leren willen volgen ook terecht kunnen in de aanlooffase.

De Vlor vindt het onverstandig om de aanlooffase meteen van start te laten gaan als er nog geen duidelijkheid is over hoe die precies zal ingevuld worden. Omdat de aanlooffase kwalitatief sterk uitgewerkt moet zijn om de leerlingen toe te leiden naar een duaal traject, is de raad voorstander van een uitbreiding van het tijdelijk project 'Schoolbank op de werkplek'. Daarbij moet optimaal gebruik gemaakt worden van de aanwezige expertise bij de voortraject-, brugproject-, IBAL-aanbieders en CDO.

De Vlor betreurt het dat er, naast een onkostenvergoeding, geen financiële incentive meer voorzien is voor de leerlingen van de aanlooffase. Een beperkte groep leerlingen van het dbso is afhankelijk van de vergoeding die ze ontvangen. Als deze incentive ontbreekt, is de kans groot dat ze het onderwijs ongekwalificeerd verlaten.

⁵ Van den Bossche, P., Gijbels, D., Kyndt, E., Wille, B. & De Groof, J. (2017). [Inschatten van arbeidsrijpheid en arbeidsbereidheid in duaal leren](#).

5 Valoriseer de sterktes van het systeem van leren en werken

In zijn advies over de eerste conceptnota stelde de Vlor de valorisatie van de sterktes van het systeem van leren en werken als een van de voorwaarden voor een kwaliteitsvolle invulling van duaal leren. Die sterktes zitten zowel in de structuren, in de aanwezige expertise maar ook in de bereikte doelgroep.

5.1 Flexibiliteit borgen

De Vlor gaf eerder al aan dat duaal leren weinig meerwaarde biedt voor het dbso. Meer nog, er wordt een stap teruggezet op het vlak van flexibiliteit.⁶ Die flexibiliteit, zowel op het niveau van de trajecten van leerlingen als op de organisatie van de onderwijsinstellingen, zorgt ervoor dat een groep leerlingen de kans krijgt om te werken aan het behalen van (onderwijs)kwalificaties. De raad vraagt dan ook om in het tijdelijk project na te gaan of en hoe duaal leren in de tweede graad voor die specifieke doelgroep kan bijdragen aan het behalen van (onderwijs)kwalificaties.

Een leerling heeft slechts 20 opleidingsdagen per schooljaar de tijd om een overeenkomst af te sluiten. Uit de praktijk blijkt dat deze periode absoluut te kort is om én een werkgever te vinden én de overeenkomst te laten ingaan. Stel dat een jongere zich inschrijft in een duaal structuuronderdeel en in de loop van september een akkoord heeft met een werkgever over een overeenkomst die ingaat vanaf 1 oktober, is deze termijn al overschreden. Daarom vraagt de Vlor dat het aantal opleidingsdagen zonder overeenkomst wordt verhoogd.

De standaardtrajecten zijn minder flexibel dan de **modulaire opleidingenstructuren** van het dbso. De Vlor vraagt om de duur van de modules ook te kunnen bepalen in functie van de studievoortgang van de leerling. Het feit dat de studiebekrachtiging mogelijk is op elk moment van het schooljaar, is een stap in de goede richting. Een tweede aspect van het modulair werken is dat de keuze om een traject modulair of lineair aangeboden worden, afhangt van de onderwijsinstelling. De keuze voor een lineair traject is nadelig voor leerlingen die baat hebben bij meer flexibiliteit. Vanuit het perspectief van de leerling is een modulair georganiseerd aanbod dan ook het meest aangewezen. De Vlor vraagt hier garanties voor.

De Vlor steunt het principe van de **deelkwalificaties** om de verworven competenties van jongeren die het onderwijs zonder onderwijskwalificatie verlaten, te valoriseren. De raad is er wel van overtuigd dat het bereiken van een onderwijskwalificatie het uitgangspunt moet zijn. Los van de intrinsieke meerwaarde van algemene vorming blijkt uit onderzoek immers dat algemene vorming een belangrijke meerwaarde is voor een vlotte overgang naar en duurzame inzetbaarheid op de arbeidsmarkt.⁷ Naast een deelkwalificatie kan er in het dbso ook een attest van verworven competenties uitgereikt worden. De raad vindt dit attest een meerwaarde voor die jongeren die geen deelkwalificatie kunnen bereiken en vraagt dan ook om dit voor het duaal

⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over de tijdelijke projecten duaal leren: 'Schoolbank op de werkplek'](#), 18 februari 2016.

⁷ Lavrijsen, J. & Nicaise, I. (2014). *Life cycle patterns in the labour market returns to vocational education. Evidence from the LFS and PIAAC*. Steunpunt Studie- en Schoolloopbanen: Leuven; Ilse Laurijssen & Ignace Glorieux (2017). [De arbeidsmarktperspectieven van een beroepsgerichte opleiding. Een analyse van de eerste jaren van Vlaamse schoolverlaters op de arbeidsmarkt](#). Gent: Steunpunt Onderwijsonderzoek; van der Velden, R., Buisman, M. & Levels, M. (2017). *Should we teach general skills in vocational education? Evidence from 19 developed countries*. Paper for the Transition in Youth Conference, Brussels, 14-16 september.

leren mogelijk te maken. Of en hoe gedifferentieerde studiebekrachtiging vorm moet krijgen voor een niet-duaal traject, moet nog verder onderzocht worden.

De CDO hebben momenteel een grote flexibiliteit op vlak van de **programmaties**. Daardoor kunnen ze vlot inspelen op vragen vanuit de leerlingen. Die flexibiliteit wordt nu opgeheven. Dat betekent concreet dat er voor de programmatie van een opleiding lange tijd op voorhand moet ingeschat worden of er al dan niet leerlingen zullen instappen. Dat is niet altijd mogelijk, zeker niet voor de aanloopfase. De Vlor vraagt dan ook om de flexibiliteit voor de programmaties te verhogen. Dat kan op twee manieren: ofwel door de regelgeving toe te passen zoals die voor de CDO gold (vrije programmatie binnen een studiegebied waarvoor het CDO de onderwijsbevoegdheid heeft), ofwel door een langere termijn te voorzien voordat een onderwijsinstelling zijn onderwijsbevoegdheid verliest als een opleiding niet wordt aangeboden bij gebrek aan leerlingen. Dat zou de administratieve planlast sterk verminderen en de flexibiliteit verhogen.

5.2 Expertise borgen

In het leren en werken werd er doorheen de jaren expertise opgebouwd die goed van pas komt in duaal leren, inclusief de aanloopfase. De Vlor pleit ervoor om de expertise maximaal in te zetten en te verspreiden. Concreet gaat het dan onder meer om expertise op het vlak van trajectbegeleiding, de intensieve begeleiding alternerend leren (IBAL), brugprojecten en voortrajecten.

5.3 Bedienen van huidige doelgroep dbso

In het advies over de eerste conceptnota duaal leren uitte de Vlor een grote bezorgdheid over de toekomst van de leerlingen in het huidige dbso. De raad vreest dat ze verdrongen worden uit een systeem van duaal leren dat in hoofdzaak gericht is op sterke leerlingen.

In de twee vorige paragrafen werd al aangegeven dat in duaal leren de flexibiliteit die ervoor zorgt dat kwetsbare leerlingen aan boord blijven, deels overboord wordt gegooid. In combinatie met het feit dat heel wat leerlingen die wel actief zijn in een duaal traject maar toch geen vergoeding ontvangen omdat de werkplekcomponent minder dan 20 uur per week bedraagt, kan ervoor zorgen dat ze afhaken bij duaal leren of zelfs bij uitbreiding afhaken uit het onderwijs. Voor een aantal leerlingen in het huidige systeem van leren en werken is de mogelijkheid om een inkomen te verwerven een voorwaarde om school te blijven lopen.

Er werd ook aangedrongen op duidelijke perspectieven voor de leerlingen in de voortrajecten, brugprojecten en persoonlijke ontwikkelingstrajecten (POT). Die zijn er tot op vandaag niet, want de NAFT (onderwijs-welzijnstraject) zijn geen volwaardig onderwijstraject zoals deeltijds onderwijs er wel een is. Ze hebben als doelstelling de jongeren terug naar een kwalificatie te leiden. Niet alle jongeren zijn toe aan een NAFT. Waar er in het stelsel van leren en werken voor deze jongeren nog een oplossing geboden wordt, is dat nu niet meer het geval. Een ruwe schatting vanuit het onderwijsveld geeft aan dat het om ongeveer de helft van de jongeren van huidige dbso-publiek zou gaan (+/- 4.000 leerlingen). De Vlor dringt er nogmaals op aan om voor deze groep jongeren een reëel onderwijstraject te voorzien omdat hij vreest dat ze anders het onderwijs voortijdig verlaten.

De Vlor waarschuwde in zijn advies over de conceptnota 'Samen tegen schooluitval' al voor de mogelijke gevolgen van de uitbreiding van het toepassingsgebied van de NAFTA en wil dit herhalen:

“De Vlor vindt het belangrijk dat de flexibele trajecten breed opengesteld worden voor het secundair onderwijs en niet beperkt blijven tot jongeren die instappen in een bepaalde leerweg, zoals dat nu het geval is voor systemen van leren en werken. Een uitbreiding van de doelgroep mag echter niet ten koste gaan van de huidige doelgroep. [...] Bij een hervorming van de flexibele trajecten moet er in de eerste jaren extra aandacht zijn voor de huidige doelgroep van leren en werken. Het is belangrijk dat deze doelgroep niet tussen de mazen van het net glipt en vroegtijdig onder de radar verdwijnt.”⁸

6 De werkplek als leeromgeving

Het engagement van het bedrijfsleven is cruciaal voor het welslagen van duaal leren. Daarbij spelen er twee elementen: een voldoende groot aanbod aan leerwerkplekken en een kwalitatief goede begeleiding van het leerproces.

6.1 Aantal werkplekken

Wat het aantal werkplekken betreft, is de erkenning van meer dan 11.000 leerwerkplekken een goede zaak. In totaal gaat om 4.491 unieke ondernemingen, waarvan bijna de helft zelfstandigen en kleine ondernemingen.⁹ De Vlor rekent er op dat de inspanningen verdergezet worden om dit aantal nog te doen stijgen en zo te zorgen voor een fijnmazig aanbod van leerwerkplekken.

6.2 Kwaliteitsvolle begeleiding

De Vlor stelde zich eerder al vragen bij de minimale kwaliteitseisen voor de erkenning van een bedrijf en de beperkte vereisten ten aanzien van een mentor.¹⁰

De erkenningsprocedure van de werkplekken verschilt sterk tussen de sectoren, gaande van een louter administratieve controle tot een combinatie van een administratieve controle, een contact met het bedrijf en een plaatsbezoek. De Vlor verwacht dat er voor de erkenning ook meteen rekening wordt gehouden met de competenties van de mentoren.

Aangezien in duaal leren het onderwijs voor een fundamenteel deel wordt uitbesteed aan bedrijven, moeten daar ook kwaliteitsvereisten voor de begeleiding tegenover staan. De raad vindt die in het voorontwerp van decreet te weinig terug.

Een eerste probleem stelt zich in de te brede definitie van de mentor (art.8, 5°). De Vlor vraagt dat die scherper wordt gedefinieerd en dat er opleidingsvereisten aan gekoppeld worden. De ervaringen in het veld leren dat de kwaliteitsverschillen tussen de mentoren te groot zijn. Uit een onderzoek van Syntra Vlaanderen blijkt dat 40 % van de mentoren een mentorenopleiding heeft gevolgd.¹¹ De raad vraagt dat een mentorenopleiding op termijn een voorwaarde is voor alle

⁸ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [Advies over de conceptnota 'Samen tegen Schooluitval'](#), 8 oktober 2015.

⁹ Syntra Vlaanderen (2017). [Jaarrapport werking Vlaams partnerschap duaal leren schooljaar 2016-2017](#).

¹⁰ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [Advies over het statuut duaal leren](#), 17 maart 2016.

¹¹ Syntra Vlaanderen (2017). [Jaarrapport werking Vlaams partnerschap duaal leren schooljaar 2016-2017](#).

mentoren en dat er een minimumniveau voor die opleiding wordt vastgelegd over de sectoren heen. Pedagogisch-didactische competenties moeten daarin centraal staan. Daarbij is het uiteraard belangrijk om de competenties die mentoren al hebben verworven maximaal te erkennen. Ze moeten bovendien een voorwaarde zijn om volwaardig deel uit te maken (met stemrecht) van de klassenraad. De Vlor vindt het belangrijk dat de mentoren onderworpen zijn aan dezelfde deontologische code als de andere leden van de klassenraad.

Ook de trajectbegeleider speelt een belangrijke rol in een kwaliteitsvol duaal leren. Een goede samenwerking tussen de trajectbegeleider en de mentor moet het leerproces van de leerling op de werkvloer op een correcte manier laten waarderen door de klassenraad. Gezien het belang van de trajectbegeleider om duaal leren kwaliteitsvol uit te bouwen, vindt de Vlor het belangrijk dat hier ook de juiste omkadering tegenover staat. Dat is nu niet het geval.

Tot slot is het ook belangrijk om een maximum aantal leerlingen te bepalen per mentor. Nu gebeurt dat in elk sectoraal partnerschap afzonderlijk.

6.3 Extern kwaliteitstoezicht

Aangezien duaal leren een onderwijstraject is, vindt de Vlor het belangrijk dat de onderwijsinspectie eindverantwoordelijke is voor het extern toezicht voor het leertraject. Dit is ook zo ingeschreven in artikel 44. De raad vindt het belangrijk dat de onderwijsinspectie niet enkel de coördinerende rol voor de schoolcomponent, maar ook voor de werkplekcomponent opneemt. Syntra Vlaanderen kan telkens uitgenodigd worden voor dat toezicht, maar kan geen coördinerende rol opnemen. Dat wijkt af van het voorstel in artikel 44. De Vlor vindt dat ook de leerlingen, passend bij de principes van onderwijsinspectie 2.0, een sterke rol krijgen in dat toezicht. Tot slot benadrukt de raad het belang van het toezicht op welzijn en veiligheid op de leerwerkplekken.

6.4 Inclusieve arbeidsmarkt

De Vlor is erg tevreden dat in de artikels 29 en 68 van het voorontwerp van decreet is opgenomen dat redelijke aanpassingen gelden voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften voor de school- én werkplekcomponent. Dat is een belangrijk principe waarop de raad al aandrang in zijn advies over de eerste conceptnota. Om dit principe te vertalen naar de praktijk, is echter het engagement van bedrijven nodig. Redelijke aanpassingen voor leerlingen vragen immers een groter engagement van een onderneming dan voor werknemers. Dat komt omdat de redelijkheid van een aanpassing niet alleen wordt beoordeeld op criteria zoals de financiële en organisatorische last. Een van die criteria is ook de afschrijvingsperiode van de aanpassing en de duur van de arbeidsovereenkomst.¹² De Vlor is bezorgd dat er weinig bedrijven in de praktijk redelijke aanpassingen zullen doorvoeren voor de één à twee jaar van de overeenkomst met de leerling.

¹² Federale Overheidsdienst Werkgelegenheid, Arbeid en Sociaal overleg (2005). [Wegwijs in de redelijke aanpassingen ten behoeve van personen met een handicap op het werk](#). Brussel: FOD WASO.

De Vlor maakt zich niet alleen zorgen over de inclusie van personen met een functiebeperking in duaal leren. Volgens professor Stijn Baert belemmert arbeidsmarktdiscriminatie anno 2017 nog altijd de toegang van minderheidsgroepen tot de arbeidsmarkt.¹³ Duaal leren vereist volgens de Vlor een arbeidsmarkt die gelijke kansen biedt aan alle leerlingen. Als dat niet het geval is, sluipt discriminatie omwille van een functiebeperking of afkomst via het duaal leren in het onderwijsproces binnen. Dat kan in geen geval getolereerd worden. Er worden dan ook inspanningen gevraagd van de bedrijven om alle jongeren een kans te geven in duaal leren.

7 Afstemming tussen duaal leren en de modernisering secundair onderwijs

De discussie over het voorontwerp van decreet over duaal leren wordt op hetzelfde tijdstip als die over de modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs gevoerd. De Vlor vraagt dat er een goede afstemming gebeurt tussen beide dossiers.

Een belangrijke link tussen de modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs en duaal leren ligt in de relatie tussen de inhoud van de duale en niet-duale opleidingen. In de veronderstelling dat beide hervormingen op hetzelfde moment in werking treden, zullen de opleidingen van duaal leren die starten in de derde graad, vier jaar vroeger starten dan hun niet-duale tegenhanger omwille van de graduele uitrol van de modernisering van het secundair onderwijs. Dat betekent concreet dat er al heel wat inhoudelijke keuzes zullen gemaakt zijn voor de opleidingen met arbeidsmarktgerichte of dubbele finaliteit vanuit het perspectief duaal leren.

Een belangrijk uitgangspunt voor duaal leren is dat leerlingen de overstap kunnen maken van een duale naar een niet-duale leerweg en omgekeerd. Als het aanbod van duaal leren al ingevuld wordt, maar voor niet-duaal leren nog niet, is het niet altijd duidelijk tussen welke opleidingen jongeren kunnen overstappen. De benaming en inhoud van de opleidingen in het duaal en niet-duaal leren zijn immers verschillend. In die zin verwijst de Vlor naar zijn vraag uit het advies over de modernisering van het secundair onderwijs:

“De Vlor wenst dringend zicht te krijgen op een concordantietabel die duidelijk maakt hoe het huidige en het nieuwe aanbod zich inhoudelijk tot elkaar verhouden.”¹⁴

Een andere belangrijke vraag is die naar de inhoudelijke invulling van de opleidingen. In het voorontwerp van decreet wordt het werken met standaardtrajecten voor duale opleidingen verankerd (artikel 16). Aangezien de Vlor vertrekt van het principe dat de duale en niet-duale opleidingen gelijkwaardig zijn en leiden tot dezelfde kwalificaties, heeft de ontwikkeling van de standaardtrajecten een belangrijke impact op de curriculumdossiers van niet-duale opleidingen. In de memorie van toelichting wordt er bij artikel 16 een sterke link gelegd tussen de standaardtrajecten en curriculumdossiers:

“Op het moment dat de curriculumdossiers uitgewerkt worden, vertaalt men de standaardtrajecten hierin zodat gegarandeerd blijft dat de duale opleidingen onverminderd

¹³ Baert, S. (2017). [Discriminatie op de Vlaamse arbeidsmarkt: reflecties na vijf jaar veldonderzoek](#). Hoorzitting in de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Innovatie en Wetenschapsbeleid van Vlaams Parlement op 22 juni 2017.

¹⁴ Vlaamse Onderwijsraad, Raad Secundair Onderwijs. [De modernisering van de structuur en de organisatie van het secundair onderwijs](#), 3 oktober 2017.

gebaseerd blijven op beroepskwalificaties en dat deze in samenwerking tussen onderwijs en sociale partners ontwikkeld worden.”

Nochtans liet de minister het volgende weten in haar antwoord op het advies over de uitbreiding van ‘Schoolbank op de werkplek’:

“Het is evident dat het ‘standaardtraject’ dat als instrument voor duale opleidingen bij de projectlancering werd ingevoerd, gehandhaafd blijft bij de projectuitbreiding. Met deze keuze wordt geen enkele voorafname gedaan op het concept van ‘curriculumdossier.’”¹⁵

De Vlor dringt er op aan dat de standaardtrajecten geen voorafname zijn op de curriculumdossiers van de niet-duale structuuronderdelen. Hoe de raad de relatie tussen beroepskwalificaties en onderwijscurricula ziet, formuleerde hij recent in een advies op eigen initiatief.¹⁶

8 Omkadering voor levensbeschouwelijke vakken en lichamelijke opvoeding

De eindtermen die van toepassing zijn in scholen voltijds onderwijs, zullen ook op duale structuuronderdelen van toepassing zijn (artikel 16). Voor CDO's en Syntra lesplaatsen betekent dit dat zij ook de eindtermen rond lichamelijke opvoeding en de leerplannen van de levensbeschouwelijke vakken moeten realiseren. De Vlor vraagt dat er extra omkadering wordt voorzien om deze opdracht te realiseren. In het voorontwerp van decreet is dat niet voorzien.

9 Verminderde transparantie van het aanbod

Door de keuze om duaal leren aan te bieden in zowel secundaire scholen, centra voor deeltijds onderwijs en de Syntra lesplaatsen, is de onduidelijkheid voor de leerlingen en ouders alleen maar toegenomen. Daarnaast is er de aanloopfase en zijn er de naadloos flexibele trajecten (NAFT) waarin uiteenlopende spelers een rol kunnen opnemen. In plaats van een vereenvoudiging ten opzichte van het stelsel van leren en werken, wordt het systeem nog complexer en minder transparant. Wat is de specificiteit van elke aanbieder? Welk leerlingenprofiel past best bij welke verstrekkers? Is er voor alle leerlingen een terugvalpositie voorzien? Wat zijn de gevolgen van de keuze voor een bepaald traject voor de leerlingen? Het is belangrijk dat de overheid bij de uitrol van duaal leren een communicatiestrategie uittekent voor de verschillende doelgroepen om duaal leren bekend te maken als een volwaardig onderwijstraject.

De Vlor stelt vast dat de Syntra lesplaatsen bijkomende bevoegdheden krijgen en daardoor rechtstreeks in concurrentie kunnen treden met bestaande aanbieders. De raad dringt aan dat de aanbieders streven naar complementariteit en samenwerking in plaats van concurrentie.

¹⁵ Antwoord van minister Crevits op het advies over de uitbreiding van het tijdelijk project duaal leren en diverse maatregelen voor het secundair onderwijs van 2 augustus 2017.

¹⁶ Vlaamse Onderwijsraad, Algemene Raad. [De relatie tussen onderwijscurricula en beroepskwalificaties](#). 28 september 2017.

10 Aansturing

10.1 Provinciale overlegfora

De Vlor gaat akkoord met de oprichting van de overlegfora maar uit toch een aantal bezorgdheden:

- In de eerste plaats moet de plaats van de overlegfora duidelijk zijn ten opzichte van andere (regionale) overlegfora die de aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt bespreken. Denk maar aan het Vlaams partnerschap en de sectorale partnerschappen, de RTC's, het flankerend onderwijsbeleid van steden/provincies, het streekbeleid, ...
- Daarnaast moet er geleerd worden uit eerdere ervaringen met regionale overlegfora:
 - Welke lessen kunnen er getrokken worden uit de werking van de consortia van het volwassenenonderwijs op het vlak van afstemming van het onderwijsaanbod?
 - De overlegfora moeten zich beperken tot hun opdracht en niet in de beleidsvoorbereiding willen stappen;
 - Hoe kan de vertegenwoordiging van de verschillende vertegenwoordigers zo goed mogelijk gebeuren? De taakbelasting van de verschillende organisaties is daarin zeer bepalend en moet in rekening genomen worden.

10.2 Op Vlaams niveau

Hoewel het Vlaams partnerschap en de sectorale partnerschappen niet in dit decreet worden geregeld, vindt de Vlor het belangrijk om een aantal bezorgdheden mee te geven. De werking van de partnerschappen is immers cruciaal voor de uitrol van duaal leren. De opdracht van de partnerschappen moet liggen op overleg, niet op beleidsbeslissingen. Daarbij moet er voldoende aandacht besteed worden aan:

- meer gelijkgerichtheid over de sectoren heen. Er is te weinig informatiedoorstroming tussen de sectorale partnerschappen en het Vlaams partnerschap;
- gelijkwaardigheid van de duale en niet-duale opleidingen;
- een evenwaardige vertegenwoordiging van de onderwijspartners in het Vlaams partnerschap en de sectorale partnerschappen. Daarbij moet er niet alleen naar de onderwijsverstrekkers gekeken worden, maar ook naar de andere partners, inclusief de leerlingen.

11 Advisering van het aanbod

Net zoals voor het secundair onderwijs vindt de Vlor het belangrijk adviesbevoegdheid te behouden over de erkenning van de opleidingen in duaal leren. Die adviesbevoegdheid is nu niet ingeschreven.

Aangezien duaal leren ook in de Syntra lesplaatsen zal aan aangeboden worden, is het belangrijk dat de adviesbevoegdheid van de Vlor over de programmatie wordt uitgebreid naar de aanvragen van de Syntra lesplaatsen. De raad moet immers de globaliteit van het aanbod kunnen beoordelen in zijn advies, niet enkel het aanbod van CDO's en secundaire scholen.

De raad gaat niet akkoord met de adviesbevoegdheid van de SERV over de programmatie van duale structuuronderdelen (art. 18). Er is in de totstandkoming van de duale structuuronderdelen al voldoende inspraak van de sociale partners bij:

- de opmaak van de beroepskwalificatiedossiers;
- de opmaak van de standaardtrajecten (art. 16);
- de afstemming van het opleidingsaanbod op de mogelijkheden van de lokale arbeidsmarkt in het overlegforum (art. 51).

Bovendien kan de SERV als lid van de Vlor ook wegen op de advisering.

Tot slot vraagt de Vlor naar een termijn waarbinnen de Vlaamse Regering een beslissing moet nemen over de aanvraag tot programmatie. Dat maakt het mogelijk dat de onderwijsinstelling zich kan voorbereiden op de nieuwe opleidingen en er tijdig over kan communiceren.